

Emanuel Šrámek

Národnost: česká

Datum narození: 10. května 1881

Místo narození: Židenice u Brna

Datum úmrtí: 6. března 1954

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Emanuel Šrámek se narodil v roce 1881 jako nemanželský syn tovární dělnice Leopoldy Šrámkové.

Jméno jeho otce není známo a v matrice nebylo zapsáno. Na studia si Šrámek musel přivydělávat sám, ale kromě matky ho podporovali také prarodiče: tesařský mistr Martin Šrámek a jeho babička Marie, rozená Prudká. Po studiích Šrámek pracoval jako učitel. Byl zapáleným vědcem a svou kariéru spojil s experimentální fonetikou. Osobní statečnost projevil během druhé světové války, kdy se ve Francii aktivně zapojil do odboje.

Akademické působení

V roce 1901 Šrámek maturoval na I. českém gymnáziu v Brně. Poté odešel studovat němčinu a francouzštinu na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. V roce 1905 promoval a o čtyři roky později mu byl udělen doktorský titul v oboru filozofie. Již během vysokoškolského studia si přivydělával doučováním a po promoci pracoval jako suplující učitel. Po absolutoriu v roce 1909 nastoupil jako profesor II. české státní reálky v Brně. Už jako středoškolský učitel se podílel se na vzniku učebnice francouzštiny *Abrégé de Grammaire Française* (1913). V roce 1919 se stal lektorem anglického jazyka na brněnské technice. O dva roky později požádal o studijní volno a poprvé odcestoval studovat do Paříže. Během této doby si přivydělával jako lektor českého jazyka.

V roce 1923 opět požádal o dlouhodobé studijní volno, které mu však uděleno nebylo. Bez povolení tedy opustil své místo řádného profesora a odjel znovu do Paříže. Zemská školní rada s ním proto vedla disciplinární řízení, které bylo později zastaveno. Na místo gymnaziálního učitele se již nevrátil a po návratu do Československa začal působit na brněnské vysoké škole. V roce 1939 znovu odjel do Paříže, kde působil mimo jiné jako místopředseda Československého národního výboru. Aktivně vystupoval v protinacistickém odboji a v roce 1944 byl uvězněn a odsouzen k smrti. Od rozsudku ho zachránilo pouze včasné osvobození Paříže Spojenci.

Mezi lety 1915 a 1916 studoval na brněnské technice matematiku a fyziku, což mu dalo dobrý základ pro jeho pozdější výzkum experimentální fonetiky. Té se začal věnovat po svém odjezdu do Francie. Od roku 1921 působil ve fonetické laboratoři zakladatele experimentální fonetiky profesora Pierra Rousselota. Brzy se stal jeho asistentem, a v roce 1924 dokonce ředitelem prací. Studoval u významného lingvisty profesora Antoina Meilleta a na jeho žádost se ujal v roce 1929 řízení fonetické laboratoře na Collège de France, kde dříve pracoval. Ve Francii také působil jako učitel na École des langues orientales vivantes (Škola východních jazyků): vedl dvousemestrální kurz o experimentální fonetice.

Po návratu do Československa se v roce 1931 habilitoval na filozofické fakultě v Brně habilitačním spisem *Pokus o stanovení jakosti českých samohlásek* (1927) v oboru fonetiky. Ve svých publikacích navazoval na předchozí články. Z nejvýznamnějších lze uvést jeho stať *Pandžábská fonetika. Experimentální studie amritsarského dialektu* (1932) o fonetice pandžábského dialektu, publikovanou v časopise *Journal of Urusvati Himyalyan Research Institut of Roerich Museum*, nebo jeho článek *Dialekt v Boboščici v Albánii* (1934), jednu z prvních fonetických studií o bulharštině. Již před válkou, v roce 1935, usiloval profesorský sbor fakulty o ustanovení Šrámka řádným profesorem fonetiky. Tato iniciativa byla ovšem zastavena ministerstvem školství a zdůvodněna dostatečným množstvím profesorů na brněnské filozofické fakultě.

Šrámek byl profesorem tedy jmenován až po válce v roce 1946, kdy se vrátil z Francie. Učil francouzskou fonetiku, moderní francouzštinu a vedl francouzský seminář. Také navázal na svou práci v oblasti experimentální fonetiky a založil podobnou laboratoř i v Brně. Zakoupil pro ni základní přístroje a začal vybavovat fonetickou knihovnu. Zde vzniklo budoucí těsné dlouholeté sepětí fonetiky a romanistiky. Bohužel drahé přístroje nutné pro experimentální bádání byly direktivně přidělovány pouze do Prahy a Bratislavy; po smrti Šrámka v roce 1954 se laboratoř přeorientovala na ryze pedagogickou činnost.

Ocenění vědeckou komunitou

Založil brněnskou laboratoř experimentální fonetiky (a několik dalších vedl). Patřil k významným lingvistům a byl řádným členem Societé de linguistique de Paris a Jednoty českých filologů. Za zásluhy o vědu a kulturu mu byl v Paříži v roce 1939 udělen řád Officier d'Academie, jedno z nejstarších a nejvyšších francouzských ocenění pro civilní osoby v oblasti vědy.

Evaluace

Významný odborník v oboru obecné a experimentální fonetiky. Na Masarykově univerzitě vybudoval moderní fonetickou laboratoř a knihovnu. Během druhé světové války se ve Francii aktivně zúčastnil odboje, za což byl vyznamenán válečným křížem.

Ohlasy

Šrámek působil jako sedmdesátník, ale přednášel zvučným hlasem a zaujal i ty, kdo neplanuli zájmem o konstriktivy, frikativy, hlásky retozubné, retoretné a podobné. Dodneška vidím toho bělovlasého muže před sebou. Počínal si tak, jak jsem si kdysi představoval šlechtice. \ [Milan Uhde](#)

Profesor Šrámek byl zaměřen příliš analyticky, aby se odvážil syntézy a závěrů, které by snad mohly více prospět jazykovědě než dílčí výsledky fonetických rozborů, v tom byl poplatný době, která měla úctu ke sbírání faktů a nechut k jakýmkoli závěrům. Přesto jsou výsledky jeho práce cenným přínosem v těch úsecích fonetiky, ke kterým zaměřil svůj vědecký zájem.

\ [Jan Chloupek](#)

Bylo by pro naši fakultu i československou vědu opravdovým ziskem, kdyby docent dr. Šrámek, který se svou prací na mezinárodním fóru se osvědčil jako zkušený pracovník, vždy dosti kritický i v otázce dosahu a možností svého oboru, byl trvale získán pro působení v Československé republice a tím pro výzkum jazyků a nářečí našeho státu. \ [profesorský sbor FF MU](#)

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 16/3.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 210/3864.

BARTOŠ, Lubomír. Počátky fonetiky na Filozofické fakultě MU. In *Brněnská věda a umění meziválečného období*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 72-73.

CHLOUPEK, Jan. Profesor Emanuel Šrámek, nekrolog. *SPFFBU*, A 2, 1954, s. 90-91.

Matrika narozených Brno-Zábrdovice, Nanebevzetí Panny Marie [online]. Rok 1881, s. 357. [cit. 17. února 2019]. Dostupné z: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/8173/?strana=180>>.

VOJTOVÁ, Jarmila. 130. výročí narození Emanuela Šrámka. *Universitas*, 2001, č. 2, s. 55-56.